

STANOVISKO GENERÁLNÍ ADVOKÁTKY

VERICI TRSTENJAK

přednesené dne 29. října 2009¹

Obsah

I	– Úvod	I - 4790
II	– Právní rámec	I - 4790
	A – Právo Společenství	I - 4790
	B – Vnitrostátní právo	I - 4792
III	– Skutkový stav, původní řízení a předběžné otázky	I - 4793
IV	– Řízení před Soudním dvorem	I - 4794
V	– Hlavní argumenty zúčastněných	I - 4795
VI	– Právní otázky	I - 4799
	A – Úvodní poznámky	I - 4799
	B – Přípustnost žádosti	I - 4801
	C – Přezkum předběžných otázek	I - 4803
	1. K první a druhé otázce	I - 4803
	a) Použitelnost článku 8 směrnice 93/13	I - 4803
	i) Existence přísnějšího vnitrostátního ustanovení	I - 4803
	ii) Použitelnost směrnice 93/13	I - 4804

1 – Původní jazyk: němčina.

– Osobní a věcná působnost	I - 4804
– Výklad čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13	I - 4805
b) Rozsah zmocnění obsaženého v článku 8 směrnice 93/13	I - 4812
i) Nekogentní charakter čl. 4 odst. 2	I - 4812
ii) Minimální harmonizace	I - 4815
c) Závěr	I - 4816
2. Ke třetí otázce	I - 4816
a) Právní posouzení ve světle cílů Společenství	I - 4816
b) Právní posouzení ve světle prováděcích ustanovení	I - 4818
i) Pravidla hospodářské soutěže	I - 4818
ii) Základní svobody	I - 4820
c) Závěr	I - 4822
VII – Závěry	I - 4823
	I - 4789

I – Úvod

1. V tomto řízení o předběžné otázce požádal španělský Tribunal Supremo (dále jen „předkládající soud“) Soudní dvůr o odpověď na tři předběžné otázky týkající se výkladu článku 8 směrnice Rady 93/113/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách ve spojení s čl. 4 odst. 2 směrnice a s článkem 2 a čl. 3 odst. 1 písm. g) a čl. 4 odst. 1 ES².

2. Z právního hlediska se jedná v podstatě o otázku, zda se členské státy Společenství mohou dovolávat článku 8 směrnice, aby odchýlně od čl. 4 odst. 2 směrnice rozšířily posouzení nepřiměřenosti obsahu smluvních podmínek také na smluvní podmínky, které se týkají buď „definice hlavního předmětu smlouvy“, nebo „přiměřenosti ceny a odměny na straně jedné a služeb nebo zboží dodávaných výměnou na straně druhé“.

3. Tato žádost byla podána v rámci sporu probíhajícího mezi Asociación de Servicios Bancarios (dále jen „žalovaná v původním řízení“) – právníčkou osobou, jejímž cílem je podle stanov „hájit oprávněné zájmy uživatelů služeb úvěrových institucí a finančních úvěrových ústavů“ – proti úvěrové instituci

Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid (dále jen „žalobkyně v původním řízení“). V původním řízení byla podána žaloba na neplatnost a zdržení se používání takzvané „klauzule o zaokrouhlení variabilního úroku“, kterou žalobkyně začlenila ve formě předem vyhotovených smluvních podmínek do každé úvěrové smlouvy o koupi bytu uzavírané s jejími zákazníky.

II – Právní rámec

A – Právo Společenství

4. Body 12, 17 a 19 odůvodnění směrnice 93/13 znějí:

„Vzhledem k tomu, že však za daného stavu věcí vnitrostátní právní předpisy umožňují, aby se uvažovalo pouze o částečné harmonizaci; že zejména tato směrnice se vztahuje pouze na smluvní podmínky, které nebyly

2 — Úř.věst. L 95, s. 29; Zvl. vyd. 15/02, s. 288.

sjednány individuálně; že členským státům by měla být ponechána možnost, aby s náležitým ohledem na Smlouvu zajistily spotřebitelům vyšší úroveň ochrany prostřednictvím přísnějších vnitrostátních ustanovení, než jsou ustanovení této směrnice.

definují nebo vymezují pojištěné riziko a závazek pojišťovatele, protože se tato omezení berou v úvahu při výpočtu pojistné prémie, kterou platí spotřebitel.“

[...]

5. Článek 3 směrnice 93/13 stanoví:

Vzhledem k tomu, že pro účely této směrnice může mít soupis podmínek v příloze pouze platnost příkladu, a v důsledku co nejméně omezující povahy směrnice může být rozsah těchto podmínek členskými státy v jejich vnitrostátních právních předpisech rozšířen nebo omezen.

„1. Smluvní podmínka, která nebyla individuálně sjednána, je považována za nepřiměřenou, jestliže v rozporu s požadavkem přiměřenosti způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele.

[...]

2. Podmínka je vždy považována za nesjednanou individuálně, jestliže byla sepsána předem, a spotřebitel proto nemohl mít žádný vliv na obsah podmínky, zejména v souvislosti s předem sepsanou běžnou smlouvou.

Vzhledem k tomu, že pro účely této směrnice se posouzení nepřiměřeného charakteru nesmí týkat podmínek, které popisují hlavní předmět smlouvy, ani poměru kvalita/cena dodávaného zboží nebo poskytovaných služeb; že hlavní předmět smlouvy a poměr kvalita/cena mohou být nicméně vzaty v úvahu při posuzování přiměřenosti jiných podmínek; že z toho mimo jiné vyplývá, že v pojišťovacích smlouvách nejsou předmětem takového posouzení podmínky, které jasně

Skutečnost, že některé aspekty podmínky nebo jedna konkrétní podmínka byly individuálně sjednány, nevyklučuje použití tohoto článku pro zbytek smlouvy, jestliže celkové posouzení smlouvy ukazuje, že jde o předem sepsanou běžnou smlouvou.

Jestliže některý prodávající nebo poskytovatel tvrdí, že určitá běžná podmínka byla individuálně sjednána, je povinen o tom předložit důkaz.

B – Vnitrostátní právo

3. Příloha obsahuje informativní a nevyčerpávající seznam podmínek, které mohou být pokládány za nepřiměřené.“

8. Článek 10a odst. 1 zákona 26/1984 ze dne 19. července 1984 o ochraně spotřebitelů a uživatelů (Ley 26/1998 general para la defensa de consumidores y usuarios), který byl do uvedeného zákona vložen zákonem 7/1998 ze dne 13. dubna 1998 o obecných smluvních podmínkách, stanoví ohledně pojmu nepřiměřené podmínky následující:

6. Článek 4 odst. 2 směrnice 93/13 stanoví:

„Posouzení nepřiměřené povahy podmínek se netýká ani definice hlavního předmětu smlouvy, ani přiměřenosti ceny a odměny na straně jedné, ani služeb nebo zboží dodávaných výměnou na straně druhé, pokud jsou tyto podmínky sepsány jasným a srozumitelným jazykem.“

„Za nepřiměřené se považují všechny smluvní podmínky, které nebyly individuálně sjednány, jestliže v rozporu s požadavkem přiměřenosti způsobují významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran v neprospěch spotřebitele. V každém případě jsou za nepřiměřené podmínky považována ustanovení uvedená v prvním dodatku k tomuto zákonu.“

7. Článek 8 směrnice 93/13 stanoví:

„Členské státy mohou přijmout nebo ponechat v platnosti přísnější ustanovení slučitelná se Smlouvou v oblasti působnosti této směrnice, aby zajistily nejvyšší stupeň ochrany spotřebitele.“

9. Článek 8 odst. 2 zákona 7/1998 ze dne 13. dubna 1998 o obecných smluvních podmínkách stanoví neplatnost nepřiměřených podmínek:

„Zvláště jsou neplatné takové nepřiměřené obecné podmínky ve spotřebitelských smlouvách, které jsou vymezeny v každém případě článkem 10a a prvním dodatečným ustanovením obecného zákona 26/1984 ze dne 19. července 1984 o ochraně spotřebitelů a uživatelů.“

10. Článek 4 odst. 2 směrnice 93/13 nebyl do španělského právního řádu proveden.

III – Skutkový stav, původní řízení a předběžné otázky

11. Žalobkyně v původním řízení uzavírala se svými zákazníky úvěrové smlouvy na koupi bytů, které byly zajišťovány zástavním právem k těmto bytům. Tyto úvěrové smlouvy podrobně upravovaly variabilní nominální úrokovou sazbu periodicky upravovanou podle dohodnuté referenční úrokové sazby. Smlouvy kromě toho obsahovaly předem stanovenou podmínku, podle které se úroková sazba splatná příjemcem úvěru již od první úpravy v případě změn zaokrouhlovala na následující vyšší zlomek pokaždé, když byl překonán zlomek ve výši 0,25 % .

12. Podle žalované v původním řízení nebyla tato podmínka, v bankovní praxi známá jako „zaokrouhlení variabilního úroku“, sjednána s dlužníky individuálně, a je tudíž neplatná na základě čl. 8 odst. 2 ve spojení se články 1 a 2 a čl. 10a odst. 1 španělského občanského zákona 26/1984 ze dne 19. července 1984 o ochraně spotřebitelů a uživatelů. Proto vznesla žalobu na neplatnost této podmínky a na zdržení se uzavírání smluv o úvěru obsahujících spornou podmínku.

13. Žalobkyně v původním řízení požadovala zamítnutí žaloby. Tvrdila, že zaokrouhlení úrokové sazby představuje pravidlo určující jeden ze základních prvků smlouvy o úvěru. Příslušný úrok je protiplněním, k němuž se musí zavázat dlužník výměnou za poskytnutý kapitál. Kontrola nepřiměřenosti uskutečněná na základě španělského práva byla tudíž v rozporu čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13, jelikož posouzení nepřiměřené povahy nesmí být prováděno, jsou-li tato ustanovení jasná a srozumitelná.

14. Španělský soud prvního stupně v rozsudku ze dne 11. září 2001 konstatoval, že „podmínka zaokrouhlení variabilního úroku“ je neslučitelná se španělským zákonem o všeobecných obchodních podmínkách. Tento rozsudek byl v odvolacím řízení potvrzen rozsudkem Audiencia Provincial Madrid ze dne 10. října 2002. Proti tomuto rozsudku podala žalobkyně v původním řízení kasační opravný prostředek k předkládajícímu soudu.

15. Tribunal Supremo považuje upřesnění smyslu čl. 4 odst. 2 a článku 8 směrnice 93/13 ve spojení s článkem 2 a čl. 3 odst. 1 písm. g) a čl. 4 odst. 1 ES za nezbytné k tomu, aby mohl posoudit jejich právní význam a důsledky neprovedení prvně uvedeného ustanovení do španělského právního řádu ve znění relevantním pro opravný prostředek. Z tohoto

důvodu přerušil řízení a Soudnímu dvoru položil následující předběžné otázky:

spotřebitelských smluv, které jsou sepsány jasným a srozumitelným jazykem a které definují hlavní předmět smlouvy nebo přiměřenost ceny a odměny na straně jedné a služeb nebo zboží dodávaných výměnou na straně druhé?“

„1) Má být článek 8 směrnice 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách vykládán v tom smyslu, že členský stát může ve svém právním řádu ve prospěch spotřebitelů zavést přezkum nepřiměřené povahy podmínek, které z této kontroly vylučuje čl. 4 odst. 2 téže směrnice?

IV – Řízení před Soudním dvorem

2) Brání čl. 4 odst. 2 ve spojení s článkem 8 směrnice 93/13 členskému státu, aby ve svých právních předpisech na ochranu spotřebitelů zavedl přezkum nepřiměřené povahy podmínek upravujících ‚definici hlavního předmětu smlouvy‘ nebo ‚přiměřenost ceny a odměny na straně jedné a služeb nebo zboží dodávaných výměnou na straně druhé‘, ačkoli jsou sepsány jasným a srozumitelným jazykem?

16. Předkládací usnesení ze dne 20. října 2008 došlo kanceláři Soudního dvora dne 11. listopadu 2008.

3) Je s článkem 2 ES, čl. 3 odst. 1 písm. g) ES a čl. 4 odst. 1 ES slučitelný takový výklad článku 8 a čl. 4 odst. 2 směrnice, který členskému státu umožňuje soudní přezkum nepřiměřené povahy podmínek

17. Ve lhůtě stanovené v článku 23 statutu Soudního dvora předložili vyjádření účastníci původního řízení, vláda Portugalské republiky, Rakouské republiky, Spolkové republiky Německo, Španělského království, jakož i Komise.

18. Jednání konaného dne 10. září 2009 se zúčastnili zástupci účastníků původního řízení, vlády Španělského království, jakož i Komise, aby přednesli svá ústní vyjádření.

V – Hlavní argumenty zúčastněných

19. *Žalovaná v původním řízení, německá a španělská vláda*, jakož i *Komise* upozorňují na to, že cílem této směrnice je minimální harmonizace.

20. *Žalovaná v původním řízení a Komise* tvrdí, že neprovedení čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13 vyjadřuje úmysl zákonodárce zvýšit ochranu spotřebitele podle článku 8 směrnice 93/13 tím, že rozšiřuje kontrolu také na podmínky týkající se definice hlavního předmětu smlouvy.

21. Tento výklad potvrzuje zpráva Komise ze dne 27. dubna 2000 o uplatňování směrnice 93/13 [KOM (2000) 248], ze které nelze dovodit žádné námitky proti neprovedení čl. 4 odst. 2 směrnice, zejména s ohledem na to, že v ní byla zvažována možnost vypuštění tohoto ustanovení.

22. *Německá vláda* z minimální povahy požadované harmonizace vyvozuje, že pokud jsou

podstatné části smlouvy týkající se smluvních podmínek sepsány jasným a srozumitelným jazykem, nespádají tyto smluvní podmínky do oblasti působnosti směrnice, a členské státy tak mohou posouzení nepřiměřené povahy rozšířit i na ně.

23. Podle německé vlády tento právní názor podporuje také systematický a teleologický výklad směrnice. Jelikož se obecná zásada zakotvená v článku 8 směrnice 93/13 vztahuje na všechna předcházející ustanovení, nemůže článek 4 směrnice 93/13 představovat výjimku z této obecné zásady.

24. *Rakouská vláda* je toho názoru, že jiný výklad této směrnice by byl nepřiměřeným zásahem do smluvního práva členských států. V důsledku toho by instituty občanského práva nebylo možné použít na nepřiměřené podmínky týkající se definice hlavního předmětu smlouvy. Členskými státy nicméně přísluší rozhodnout, zda je třeba se proti takovým ustanovením bránit a případně jakým způsobem.

25. *Portugalská vláda* ze samotné existence článku 8 směrnice 93/13 vyvozuje, že členské státy mohou přijímat ustanovení, která jsou přísnější než ustanovení směrnice a která

jsou slučitelná se Smlouvou o ES, aby zajistily vyšší stupeň ochrany spotřebitele. *Španělská vláda* uvádí, že účelem přísnějších ustanovení obsažených ve španělském právním řádu v žádném případě nebylo uzavřít španělský trh prostřednictvím právních překážek, které by mohly pracovníkům z ostatních členských států ztížit přístup. Naopak, jejich účelem je ochrana spotřebitele v souladu s cílem směrnice.

26. *Žalovaná v původním řízení* je toho názoru, že takzvaná podmínka zaokrouhlení variabilního úroku se netýká definice hlavního předmětu smlouvy. Ačkoliv se tato smluvní podmínka ve skutečnosti týká výpočtu ceny, musí být také zohledněno, že čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13 obsahuje výjimku, a musí být tudíž vykládán restriktivně. Kromě toho je podmínka zaokrouhlení variabilního úroku formulována podmíněně, jelikož její použití závisí na budoucí neisté události, kterou je potřeba úprava úrokové sazby o 0,25 %. Dále dodává, že podmínka zaokrouhlení variabilního úroku se netýká žádného podstatného prvku smlouvy, a tudíž není relevantní otázka, zda se členský stát může na základě článku 2 ES, čl. 3 odst. 1 písm. g) ES a čl. 4 odst. 1 ES odchýlit od čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13.

27. *Žalovaná v původním řízení*, jakož i *německá a rakouská vláda* pro úplnost uvádějí, že v souladu s cíli článku 2 ES a se zásadami volné soutěže zakotvenými v čl. 3 odst. 1 písm. g) ES a čl. 4 odst. 1 ES je hospodářský

model svobody podnikání a svobodného určení cen v sociálním právním státě omezen ochranou určitých obecných zájmů, mezi které patří také ochrana práv a hospodářských zájmů spotřebitelů.

28. *Komise* sdílí pochybnosti žalované v původním řízení ohledně otázky, zda se podmínka zaokrouhlení variabilního úroku týká definice hlavního předmětu smlouvy, a klade si otázku, zda jsou předběžné otázky relevantní, a tudíž i přípustné. V souvislosti s článkem 4 ES uvádí, že toto ustanovení má pouze programovou povahu a, jak konstatoval Soudní dvůr v rozsudku *Échirolles Distribution*³, členským státům neukládá jasné a bezpodmínečné povinnosti, kterých by se jednotlivci mohli dovolávat před vnitrostátními soudy.

29. *Žalobkyně v původním řízení* zastává jiný právní názor než ostatní zúčastnění. Domnívá se, že čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13 má závazný charakter a členské státy se od něj nesmějí odchýlit.

3 — Rozsudek ze dne 3. října 2000, *Échirolles Distribution* (C-9/99, Recueil, s. I-8207, body 22 až 26).

30. Na podporu svého argumentu se dovolává nejdříve rozsudku Komise v. Nizozemsko⁴, ve kterém Soudní dvůr rozhodl, že Nizozemsko provedlo čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13 neúplně, pokud jde o požadavek jasného a srozumitelného jazyka vypracování dotčených podmínek. Žalobkyně v původním řízení z tohoto rozsudku vyvozuje, že toto ustanovení směrnice má celkově kogentní charakter.

31. Žalobkyně v původním řízení dále tvrdí, že toto ustanovení má kogentní charakter, jelikož cílem směrnice 93/13 je stanovit minimální úroveň ochrany spotřebitele, a je tudíž sepsána v imperativní a závazné formě. Z bodů 12 a 19 odůvodnění směrnice vyplývá, že zákonodárce Společenství se snažil stanovit rozsah poskytované ochrany tím způsobem, že vyloučil individuálně sjednané podmínky týkající se definice hlavního předmětu smlouvy nebo přiměřenosti ceny a odměny. Podle žalobkyně v původním řízení minimální harmonizace nevylučuje, aby některá ustanovení směrnice měla kogentní charakter. To konstatoval Soudní dvůr v rozsudku Komise v. Španělsko⁵ ohledně čl. 5 třetí věty směrnice 93/13, který stanoví výjimku ze zásady výkladu nepřijíznivějšího pro spotřebitele.

32. Kogentní charakter čl. 4 odst. 2 potvrzuje také legislativní vývoj směrnice 93/13. Původní návrh Komise žádné takové ustanovení neobsahoval. Bylo vloženo později, což dokazuje, že soudní přezkum hlavních částí smlouvy byl považován za neslučitelný se soukromoprávní zásadou autonomie vůle a se zásadami otevřeného tržního hospodářství a volné soutěže.

33. Žalobkyně v původním řízení se dále dovolává posledních podnětů Komise k přezkumu spotřebitelského *acquis*, což potvrzuje důležitost vyloučení soudního přezkumu podstatných smluvních podmínek. Odkazuje zejména na Zelenou knihu o přezkumu spotřebitelského *acquis*⁶ a na návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o právech spotřebitelů⁷, které také hovoří ve prospěch vyloučení kontroly obsahu ve smyslu čl. 4

4 — Rozsudek ze dne 10. května 2001, Komise v. Nizozemsko (C-144/99, Recueil, s. I-3541).

5 — Rozsudek ze dne 9. září 2004, Komise v. Španělsko (C-70/03, Sb. rozh. s. I-7999, bod 17).

6 — Zelená kniha o přezkumu spotřebitelského *acquis* [KOM(2006) 744 v konečném znění].

7 — Návrh směrnice Evropského Parlamentu a Rady o právech spotřebitelů [KOM(2008) 614 v konečném znění].

odst. 2 a poskytly potvrzení, že cílem směrnice je úplná harmonizace.

týkala definice hlavního předmětu smlouvy nezbytného ke splnění smlouvy. Systém ochrany zavedený směrnicí 93/13 vychází ze základního předpokladu, že spotřebitel je v situaci nerovnosti, která vyžaduje nápravu, aniž by však byla ohrožena platnost smlouvy.

34. Žalobkyně v původním řízení pro úplnost uvádí, že i kdyby čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13 nebyl kogentní, členské státy by neměly stanovit soudní přezkum podstatných smluvních podmínek, aniž by přitom porušily zásady volné soutěže a otevřeného tržního hospodářství, které jsou zakotvené ve Smlouvě o ES. Ve skutečnosti by to vedlo k tomu, že by rovnováha mezi nabídkou a poptávkou podléhala soudnímu přezkumu, aby byla zjištěna její nepřiměřená povaha. V důsledku uznání pravomoci soudu posuzovat definici hlavního předmětu smlouvy by navíc na evropském vnitřním trhu platily rozdílné obchodní podmínky.

36. *Španělská vláda* na jednání uvedla především argumenty proti právnímu názoru zastávanému žalobkyní v původním řízení ohledně údajného kogentního charakteru čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13 a proti klasifikaci sporné podmínky zaokrouhlení variabilního úroku jako součásti definice hlavního předmětu smlouvy. Španělská vláda rovněž změnila svůj původní návrh rozhodnutí, který předložila v písemné části řízení, a navrhla, aby Soudní dvůr konstatoval, že posouzení nepřiměřené povahy definice hlavního předmětu smlouvy, které je výslovně vyloučeno v čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13, je slučitelné se směrnicí, jakož i se zásadami uznávanými Smlouvou o ES.

35. Žalobkyně v původním řízení nakonec vyjádřila pochybnosti o tom, že by rozšíření soudního přezkumu na obsah smlouvy skutečně mohlo zaručit vyšší úroveň ochrany spotřebitelů ve smyslu článku 8 směrnice 93/13, zejména proto, že sankcí ukládanou za nepřiměřenost podmínky je její neplatnost a existuje reálné nebezpečí, že neplatnost by se vztahovala na celou smlouvu, pokud by se podmínka považovaná za nepřiměřenou

37. Místo toho španělská vláda pro úplnost navrhuje odpovědět na předběžné otázky v tom smyslu, že smluvní podmínka, jako je sporná podmínka zaokrouhlení variabilního úroku, nemá být klasifikována jako

podmínka, která je na základě čl. 4 odst. 2 vyňata z působnosti směrnice 93/13.

VI – Právní otázky

A – Úvodní poznámky

38. Cílem směrnice 93/13 je ochrana spotřebitelů před znevýhodněními, která pro ně vyplývají z typické smluvní podřízenosti ve vztahu k podnikatelům. V minulosti podnikatelé využívali své hospodářské převahy a znevýhodňovali spotřebitele předem vyhotovenými standardizovanými smlouvami a s odvoláním se na smluvní volnost přenášeli rizika na smluvní partnery. Před takovým zneužitím moci by měla chránit tato směrnice⁸.

8 — Viz devátý bod odůvodnění směrnice.

39. Směrnice 93/13 se týká základního problému soukromého práva: konfliktu mezi autonomií vůle⁹, na straně jedné, a ochranou slabší smluvní strany, tj. spotřebitele, na straně druhé. Směrnice 93/13 značně omezuje zásadu smluvní volnosti ve prospěch spotřebitele tím, že umožňuje soudní přezkum nepřiměřených podmínek¹⁰. Tento zásah státu do autonomie vůle je odůvodněný tím, že v oblasti standardizovaných smluv existuje nerovnováha hospodářské moci. Smlouvy jsou podnikatelem předem vyhotoveny a jednostranně předloženy spotřebiteli, aniž by měl možnost individuálně sjednat smluvní podmínky. Zásada autonomie vůle již není v praxi zajištěna, neboť spotřebitel nemá

9 — V právní vědě je smluvní volnost považována za nejdůležitější projev autonomie vůle, a tudíž za záruku práv jednotlivců. K autonomii vůle z německé literatury právně srovnávací metodou viz Larenz, K., Wolf, M., *Allgemeiner Teil des bürgerlichen Rechts*, 9. vydání, Mnichov 2004, bod 2, z rakouského práva Koziol, H., Welsch, R., *Grundriss des bürgerlichen Rechts*. Svazek I: *Allgemeiner Teil – Sachenrecht – Familienrecht*, 11. vydání, Vídeň 2000, s. 84, z francouzského práva Aubert, J.-L., Savaux, É., *Les obligations. I. Acte juridique*, 12. vydání, Paříž 2006, s. 72, bod 99, a ze španělského práva Díez-Picazo, L./Gullón, A., *Sistema de derecho civil*, svazek I, 10. vydání, Madrid 2002, s. 369 a násl. Podle Basedow, J., „Die Europäische Union zwischen Marktfreiheit und Überregulierung – Das Schicksal der Vertragsfreiheit“, *Sonderdruck aus Bítburger Gesprächen Jahrbuch 2008/1*, Mnichov 2009, s. 103, je smluvní volnost uznávanou zásadou práva Evropského společenství. V rozsudku ze dne 9. března 2006 Werhof (C-499/04, Sb. rozh. s. I-2397, bod 23), Soudní dvůr upřesnil, že „smlouvy se vyznačují zásadou autonomie vůle, podle které jsou strany zejména svobodny v tom, aby se navzájem zavazovaly“.

10 — Viz moje stanovisko ze dne 14. května 2009, Asturcom (C-40/08, bod 47).

žádný vliv na obsah smlouvy¹¹. To odůvodňuje zásah státu do smluvní volnosti stran s cílem zajistit co největší smluvní spravedlnost¹².

40. Směrnice 93/13 ovšem nejde tak daleko, že by zcela rušila autonomii vůle, neboť čl. 4 odst. 2 směrnice vyjímá z posouzení nepřiměřené povahy podmínek „definici hlavního předmětu smlouvy“ a „přiměřenost ceny a odměny na straně jedné, a služby nebo zboží dodávané výměnou na straně druhé.“ Spotřebitel nemá být obecně chráněn před uzavíráním nevýhodných obchodů. Pokud jde o hlavní plnění je spotřebitel naopak považován za dostatečně chráněného v rámci hospodářské soutěže.

41. Jak již bylo zmíněno v úvodu¹³, tato žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká především otázky, zda směrnice 93/13 přiznává členským státům pravomoc, aby přijetím příslušného vnitrostátního předpisu, nebo – jako v případě Španělského království – neprovedením čl. 4 odst. 2 směrnice do vnitrostátního práva, rozšířily rozsah právního posouzení nepřiměřené povahy podmínek stanovený v čl. 4 odst. 1 směrnice také na druhy podmínek uvedené v čl. 4 odst. 2. To závisí především na zodpovězení otázky, jaká je přesně funkce čl. 4 odst. 2 v rámci směrnice 93/13 a jaký má toto ustanovení vztah k článku 8 směrnice. Vzhledem k tomu, že se první dvě předběžné otázky obsahově značně překrývají, budu se jimi v zájmu přehlednosti zabývat společně.

11 — Viz rozsudky ze dne 27. června 2000, *Océano Grupo Editorial a Salvat Editores* (C-240/98 až C-244/98, *Recueil*, s. I-4941, bod 25), a ze dne 26. října 2006, *Mostaza Claro* (C-168/05, *Sb. rozh.* s. I-10421, bod 25). Soudní dvůr v těchto rozsudcích v souvislosti s výkladem článků 6 a 7 směrnice 93/13 konstatoval, že „systém ochrany zavedený směrnicí vychází z toho, že se spotřebitel nachází v nerovném postavení vůči prodávajícímu nebo poskytovateli, co se týče jak vyjednávací pravomoci, tak úrovně informovanosti, které jej vede k tomu, že přistoupí k podmínkám předem vyhotoveným prodávajícím nebo poskytovatelem, aniž by mohl ovlivnit jejich obsah“.

12 — V tomto smyslu Tilmann, I., *Die Klauselrichtlinie 93/13/EWG auf der Schnittstelle zwischen Privatrecht und öffentlichem Recht – Eine rechtsvergleichende Untersuchung zum Europarecht*, Mnichov 2003, s. 8. Basedow, J., dílo citované v poznámce pod čarou 9, s. 102, poukazuje na to, že právní předpisy upravující smluvní právo odpovídají politické vůli bojovat proti některým nedostatkům v hospodářském životě prostřednictvím právních předpisů. Autor z této skutečnosti vyvozuje, že koncept smluvní svobody na úrovni Společenství nespadá do soukromého práva, ale do oblasti regulační: pokud hospodářská soutěž omezuje nepřiměřený výkon hospodářské moci, jsou autonomie vůle a smluvní volnost ve veřejném zájmu. Pokud nedokonalosti trhu brání vzniku soutěžních podmínek, jsou zásahy státu do smluvní volnosti legitimní.

42. Poté se budu zabývat třetí otázkou, která se týká především slučitelnosti komplexní kontroly obsahu smluvních podmínek ve výše

13 — Viz bod 2 tohoto stanoviska.

uvedeném smyslu se zásadami otevřeného tržního hospodářství a volné soutěže, které jsou zakotveny v primárním právu.

45. V této souvislosti je třeba připomenout, že v rámci spolupráce mezi Soudním dvorem a vnitrostátními soudy stanovené článkem 234 ES je věcí pouze vnitrostátního soudu, kterému byl spor předložen a jenž musí nést odpovědnost za soudní rozhodnutí, které bude vydáno, posoudit s ohledem na konkrétní okolnosti projednávané věci jak nezbytnost rozhodnutí o předběžné otázce pro vydání jeho rozsudku, tak i relevanci otázek, které klade Soudnímu dvoru¹⁵.

B – Přípustnost žádosti

43. Nejdříve je však třeba posoudit přípustnost žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, neboť Komise i žalovaná v původním řízení mají pochybnosti o relevanci předběžných otázek pro rozhodnutí v původním řízení.

44. Obě zúčastněné strany totiž zpochybňují, že by se sporná podmínka zaokrouhlení variabilního úroku vůbec týkala definice hlavního předmětu smlouvy nebo přiměřenosti ceny a plnění. Odvolávají se na judikaturu španělských soudů a na právní názor Komise uvedený ve Zprávě o uplatňování směrnice 93/13 ze dne 5. dubna 1993¹⁴, podle kterého podmínky, které stanoví postupy pro vypočet nebo změnu ceny, zcela podléhají kontrole stanovené směrnicí 93/13.

46. Jestliže se otázky položené vnitrostátními soudy týkají výkladu ustanovení práva Společenství, je Soudní dvůr v zásadě povinen rozhodnout¹⁶, pokud není zjevné, že žádost o rozhodnutí o předběžné otázce ve skutečnosti směřuje k tomu, aby Soudní dvůr přiměla k rozhodnutí prostřednictvím vykonstruovaného sporu, nebo k tomu, aby poskytl posudek k obecným nebo hypotetickým otázkám, že žádaný výklad práva Společenství nemá žádný vztah k realitě nebo předmětu sporu v původním řízení nebo také že Soudní dvůr nedisponuje skutkovými nebo právními

14 – Zpráva Komise ze dne 27. dubna 2000 o uplatňování směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách, KOM(2000) 248 v konečném znění, s. 17.

15 – Viz zejména rozsudky ze dne 18. října 1990, Dzodzi (C-297/88 a C-197/89, Recueil, s. I-3763, body 33 a 34); ze dne 8. listopadu 1990, Gmurzynska-Bscher (C-231/89, Recueil, s. I-4003, body 18 a 19); ze dne 17. července 1997, Leur-Bloem (C-28/95, Recueil, s. I-4161, bod 24); ze dne 29. ledna 2008, Promusicae (C-275/06, Sb. rozh. s. I-271, bod 36), a ze dne 12. února 2008, Kempster (C-2/06, Sb. rozh. s. I-411, bod 42).

16 – Viz zejména rozsudky ze dne 13. března 2001, PreussenElektra (C-379/98, Recueil, s. I-2099, bod 38); ze dne 22. května 2003, Korhonen a další (C-18/01, Recueil, s. I-5321, bod 19); ze dne 5. února 2004, Schneider (C-380/01, Recueil, s. I-1389, bod 21); ze dne 19. dubna 2007, Asemfo (C-295/05, Sb. rozh. s. I-2999, bod 30), a ze dne 23. dubna 2009, VTB-VAB (C-261/07 a C-299/07, Sb. rozh. s. I-2949, bod 32).

poznatky nezbytnými pro užitečnou odpověď na otázky, které jsou mu položeny¹⁷.

Společenství požadované kontroly obsahu smluvních podmínek a zda členské státy případně mohou tuto kontrolu rozšířit, aniž by tím porušily právo Společenství²⁰.

47. Předkládající soud považuje ustanovení článků 4 a 8 směrnice 93/13 výslovně za relevantní pro rozhodnutí o jemu předloženém opravném prostředku¹⁸. Kromě toho nic nepodporuje argument, že předběžné otázky zjevně nemají žádný vztah k realitě nebo předmětu sporu v původním řízení.

48. Předkládající soud ve svém předkládacím usnesení také uvedl, že pochybnosti ohledně výkladu směrnice 93/13 vycházejí z toho, že Španělské království, stejně jako další členské státy, do vnitrostátního práva neprovedlo čl. 4 odst. 2, který vylučuje kontrolu obsahu podmínek smlouvy, přičemž se opíralo o zmocnění obsažené v článku 8 směrnice¹⁹. Při rozumném posouzení žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce je třeba vycházet z toho, že předkládající soud se ve skutečnosti Soudního dvora táže, kde jsou meze právem

49. Na argument týkající se nepřípustnosti žádosti o rozhodnutí předběžné otázky, který uvedly Komise a žalovaná v původním řízení, lze namítnout, že otázka, zda podmínka zaokrouhlení variabilního úroku skutečně spadá pod pojem „definice hlavního předmětu smlouvy“ ve smyslu čl. 4 odst. 1 směrnice 93/13, nepředstavuje otázku týkající se přípustnosti, ale spíše otázku týkající se klasifikace a tudíž soudní aplikace práva Společenství na věc v původním řízení.

50. Předběžným otázkám tudíž nelze upřít relevanci pro účely řešení sporu. Žádost je tudíž třeba považovat za přípustnou.

17 — Viz zejména rozsudky ze dne 16. prosince 1981, *Folia v. Novello* (244/80, Recueil, s. 3045, bod 18); ze dne 15. června 1995, *Zabala Erasun a další* (C-422/93 až C-424/93, Recueil, s. I-1567, bod 29); ze dne 15. prosince 1995, *Bosman* (C-415/93, Recueil, s. I-4921, bod 61); ze dne 12. března 1998, *Djabali* (C-314/96, Recueil, s. I-1149, bod 19), *PreussenElektra* (uvedený v poznámce pod čarou 16, bod 39), *Schneider* (uvedený v poznámce pod čarou 16, bod 22), ze dne 1. dubna 2008, *Gouvernement de la Communauté française a Gouvernement wallon* (C-212/06, Sb. rozh. s. I-1683, bod 29), a *VTB-VAB* (uvedený v poznámce pod čarou 16, bod 33).

18 — Viz s. 11 předkládacího usnesení.

19 — Viz s. 12 předkládacího usnesení.

20 — Viz *Brandner*, H. E., „Maßstab und Schranken der Inhaltskontrolle bei Verbraucherverträgen“, *Monatsschrift für Deutsches Recht*, 4/1997, s. 314; stejný autor, „Auslegungszuständigkeit des EuGH bei der Inhaltskontrolle von Entgeltklauseln der Banken bei Verbraucherverträgen“, *Monatsschrift für Deutsches Recht*, 1/1999, s. 8, podle kterého je Soudní dvůr příslušný k výkladu, pokud čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13 stanoví jiná omezení přezkumu obsahu smlouvy než vnitrostátní prováděcí předpisy.

C – Přezkum předběžných otázek

1. K první a druhé otázce

a) Použitelnost článku 8 směrnice 93/13

i) Existence přísnějšího vnitrostátního ustanovení

51. Na základě pravomoci přijmout odchylnou úpravu zakotvené v článku 8 směrnice 93/13 mohou členské státy přijmout přísnější ustanovení, než jsou ustanovení směrnice. Znění článku 8 je v různých jazykových verzích natolik nejasné, že není bez dalšího zřejmé, v jakém ohledu mají členské státy právo přijmout „přísnější ustanovení“. Je však jasné, že tato ustanovení musí zajistit spotřebitelům „vyšší úroveň ochrany“.

52. Toto ustanovení odpovídá dvanáctému bodu odůvodnění směrnice, podle kterého má být členským státům ponechána možnost, aby zajistily spotřebitelům „vyšší úroveň ochrany“ prostřednictvím přísnějších vnitrostátních ustanovení, než jsou ustanovení této směrnice. „Přísnější“ ve smyslu článku 8 směrnice jsou tak pouze takové předpisy, které spotřebiteli přinesou „příznivější“ výsledek, než který by plynul z přímého použití směrnice nebo z minimálního standardu, který je v ní stanoven²¹.

53. Použitelnost tohoto ustanovení v původním řízení tak předpokládá, že rozšíření přezkumu nepřiměřené povahy smluvních podmínek, tak jak jej stanoví španělský právní řád tím, že nepřijal omezení přezkumu stanovená v čl. 4 odst. 2 směrnice, spotřebitelům skutečně zajišťuje vyšší úroveň ochrany. Zásadně je třeba vycházet z toho, že uplatnění směrnici zavedeného systému ochrany takovým způsobem, že rozsah přezkumu je rozšířen na další předměty smlouvy, jako je definice hlavního předmětu smlouvy nebo přiměřenost ceny a plnění, může spotřebiteli přinést prospěch, zejména tím, že zabrání, aby byl

21 — V tomto smyslu Pfeiffer, T., in: *Das Recht der Europäischen Union* (vydal E. Grabitz/M. Hilf), svazek IV, A5, článek 8, bod 9, s. 3.

nadále vázán nepřiměřenými smluvními podmínkami²². V tomto ohledu je třeba uvést, jak Soudní dvůr v ustálené judikatuře upřesnil, že možnost soudu přezkoumat nepřiměřený charakter podmínky z úřední povinnosti představuje prostředek vhodný zároveň k dosažení výsledku stanoveného v článku 6 směrnice, totiž zabránit tomu, aby byl jednotlivý spotřebitel vázán nepřiměřenou podmínkou, a přispět ke splnění cíle stanoveného v článku 7 směrnice, jelikož takový přezkum může mít odrazující účinek napomáhající k zabránění dalšímu používání nepřiměřených podmínek ve smlouvách uzavíraných mezi prodávajícím zbožím nebo poskytovatelem služeb a spotřebitelem²³.

54. Takové vnitrostátní opatření také nabízí vyšší úroveň ochrany než směrnice 93/13, která předem vyjímá z přezkumu určitý druh podmínek. Jedná se přitom pouze o jedno z několika opatření k zajištění větší ochrany spotřebitelů, které mohou členské státy přijmout v rámci své rozhodovací pravomoci.

55. Vnitrostátní ustanovení, která španělský zákonodárce doposud uvedl v platnost při

provádění směrnice 93/13 a která nestanoví vynětí smluvních podmínek z přezkumu odpovídající čl. 4 odst. 2, je třeba považovat za „přísnější ustanovení“ ve smyslu článku 8 směrnice.

ii) Použitelnost směrnice 93/13

56. Z článku 8 směrnice 93/13 vyplývá, že členské státy „mohou přijmout přísnější ustanovení v oblasti působnosti této směrnice“, což musí být chápáno tak, že toto ustanovení směrnice lze použít pouze jedná-li se o vnitrostátní právní úpravu pravidel v oblasti působnosti této směrnice. Aby bylo možné posoudit, zda sporná podmínka zaokrouhlení variabilního úroku spadá do oblasti působnosti této směrnice, je třeba předem zkoumat, jak směrnice vymezuje svou osobní a věcnou působnost.

– Osobní a věcná působnost

22 — Obdobně zřejmě Pfeiffer, T., dílo citované v poznámce pod čarou 21, bod 13, s. 3, podle jehož názoru se o přísnější ustanovení jedná také v případě, kdy se v rámci přezkumu obsahu smlouvy uplatňuje přísnější právní úprava.

23 — Rozsudek *Océano Grupo Editorial and Salvat Editores* (uvedený v poznámce pod čarou 11, bod 28), rozsudek ze dne 21. listopadu 2002, *Cofidis* (C-473/00, Recueil, s. I-10875, bod 32), a rozsudek *Mostaza Claro* (uvedený v poznámce pod čarou 11, bod 27).

57. Působnost směrnice 93/13 je stanovena v jejím článku 1. Osobní působnost je omezena tím, že podle čl. 1 odst. 1 se směrnice

vztahuje pouze na podmínky ve smlouvách uzavíraných mezi prodávajícím zbožím nebo poskytovatelem služeb a spotřebitelem. Z toho vyplývá, že z oblasti její působnosti jsou vyloučeny smlouvy uzavírané jak mezi spotřebiteli, tak mezi prodávajícími zbožím nebo poskytovateli služeb. Věcná působnost je naopak definována tak, že podle čl. 1 odst. 1 ve spojení s čl. 2 písm. a) a čl. 3 odst. 1 jsou předmětem směrnici stanoveného přezkumu pouze „podmínky ve spotřebitelských smlouvách, které nebyly sjednány individuálně“.

58. Ve věci v původním řízení je nesporné, že smlouvy o úvěru na koupi bytů, které uzavírá žalabkyně v původním řízení se svými zákazníky a které obsahují spornou podmínku zaozkrouhlení variabilního úroku, jsou smlouvami uzavíranými mezi prodávajícím nebo poskytovatelem služby a spotřebitelem. Z předkládacího usnesení také vyplývá, že předběžné otázky vycházejí z toho, že podmínka, která je předmětem věci v původním řízení, nebyla se spotřebitelem sjednána individuálně²⁴. Z toho vyplývá, že tyto smlouvy spadají jak do osobní, tak i do věcné působnosti směrnice.

– Výklad čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13

59. Je však sporné, zda má být čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13 považován za pravidlo stanovící věcnou působnost. Pokud ano, směrnice

by se již nevztahovala na přísnější vnitrostátní ustanovení, která rozšiřují rozsah přezkumu na podmínky týkající se definice hlavního předmětu smlouvy, jakož i přiměřenosti ceny a plnění.

60. Odpověď na tuto otázku vyžaduje výklad tohoto ustanovení na základě všech metod výkladu dostupných Soudnímu dvoru, zejména na základě historického a teleologického výkladu.

Článek 4 odst. 2 směrnice 93/13 jako klíčová oblast autonomie vůle

61. Zkoumání legislativního vývoje směrnice 93/13 naznačuje, že původní návrh Komise²⁵ neobsahoval žádné obdobné ustanovení. Do směrnice bylo naopak doplněno v návaznosti

24 — Viz s. 9 předkládacího usnesení.

25 — Návrh Komise ze dne 3. září 1990 směrnice Rady o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách, KOM(90) 322 v konečném znění.

na změny učiněné Radou²⁶ během legislativního procesu.

svobodně stanoví plnění a protiplnění, ohledně kterých uzavírají smlouvu. To je v souladu s pravidly trhu a hospodářské soutěže, která jsou při přezkumu přiměřenosti nebo rovnocennosti částečně potlačena, takže je vyloučeno jakékoliv systematické tržní chování poskytovatele zaměřené na tato pravidla²⁹.

62. Jeho následné zahrnutí do návrhu směrnice bylo v odborné literatuře vyloženo jako rozhodnutí zákonodárce ve prospěch kodifikace na ochranu autonomie vůle²⁷. Podle jednotného názoru v právní teorii je legislativním účelem tohoto ustanovení omezit soudní přezkum na nepřiměřenou povahu podmínek ve spotřebitelských smlouvách, a to v zájmu autonomie vůle smluvních stran a v zájmu účinného trhu založeného na soutěži cen a soutěži služeb²⁸.

63. Podle právní teorie souvisí omezení rozsahu přezkumu stanovené v čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13 s důvody tržního hospodářství. Podle základních principů liberálního ekonomického uspořádání si smluvní strany

64. Z tohoto ustanovení lze vyvodit, že úmyslem zákonodárce bylo, aby stanovení hlavních povinností a přiměřenost ceny a plnění byly určeny na základě dohody stran a nabídky trhu v příslušné době³⁰. Určitým způsobem tak odráží napjatý vztah mezi autonomií vůle a potřebou zákonné úpravy ve prospěch ochrany spotřebitele. Právní teorie opírá svůj výklad čl. 4 odst. 2 o skutečnost, že normativní obsah tohoto ustanovení je v podstatě stejný jako obsah právních předpisů, které platily v některých členských státech již před

26 — Společný postoj Rady ze dne 22. září 1992 ohledně přijetí směrnice o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách, Dok. 8406/1/92, Úř. věst. C 283, s. 1, 31.10.1992, bod 2.

27 — Takto rovněž Schmidt-Salzer, J., „Leistungsbeschreibungen insbesondere in Versicherungsverträgen und Schranken der Inhaltskontrolle (AGB-Gesetz und EG-Richtlinie über missbräuchliche Klauseln in Verbraucherverträgen)“, in: *Festschrift für Hans Erich Brandner zum 70. Geburtstag*, Kolín nad Rýnem 1996, s. 268.

28 — V tomto smyslu Pfeiffer, T., dílo citované v poznámce pod čarou 21, článek 4, bod 23, s. 7; Schmidt-Salzer, J., dílo citované v poznámce pod čarou 27, s. 265.

29 — V tomto smyslu Kohtes, S., *Das Recht der vorformulierten Vertragsbedingungen in Spanien*, Frankfurt nad Mohanem 2004, s. 52.

30 — Takto rovněž Tilmann, I., dílo citované v poznámce pod čarou 12, s. 12, poznámka pod čarou 64.

přijetím směrnice 93/13 a které mohly sloužit jako vzor³¹.

65. Z právního hlediska je cíle zachovat hlavní oblasti autonomie vůle dosaženo tím, že je omezen přezkum nepřiměřené povahy základních povinností, přičemž je třeba poznamenat, že je omezen pouze přezkum obsahu, zejména pokud z výkladu čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13 ve světle bodu 19 odůvodnění vyplývá, že zákonodárce zjevně vycházel z předpokladu, že i smluvní podmínky týkající se definice hlavního předmětu smlouvy nebo vztahu mezi cenou a odměnou mohou někdy být skutečně nepřiměřené³².

31 — V tomto smyslu zejména Brandner, H. E., „Neufassung des EG-Richtlinienvorschlags über missbräuchliche Klauseln in Verbraucherverträgen“, *Zeitschrift für Wirtschaftsrecht*, 21/92, s. 1591; stejný autor, dílo citované v poznámce pod čarou 20, s. 314; Damm, R., „Europäisches Verbrauchervertragsrecht und AGB-Recht“, *Juristenzeitung*, 4/1994, s. 162. V odborné právní literatuře je vyjádřena domněnka, že pochyby vyjádřené německou vládou v Radě pravděpodobně přispěly k tomu, že podmínky, které popisují plnění a cenu podle čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13, jsou vyňaty z přezkumu obsahu smlouvy, jak stanoví § 8 německého zákona o všeobecných obchodních podmínkách (AGBG). Německý zákonodárce tak ponechal § 8 německého zákona beze změn a konstatoval, že nebylo nutné přizpůsobit jeho znění čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13.

32 — Podle Kapnopoulou, E., *Das Recht der missbräuchlichen Klauseln in der Europäischen Union*, Tübingen 1997, s. 105, ze znění 19. bodu odůvodnění směrnice jasně vyplývá, že smluvní podmínky, které popisují hlavní předmět, mohou být naprosto nepřiměřené.

66. Z uvedeného ustanovení lze vyvodit základní pravidlo, že ustanovení sepsané jasným a srozumitelným jazykem, které stanoví ceny nebo rozsah základních povinností, nepodléhá přezkumu nepřiměřené povahy podle článku 3 směrnice 93/13. Z přezkumu nepřiměřené povahy je tak obecně vyňat popis plnění a vztah rovnocennosti dohodnutý smluvními stranami³³. Dále je třeba zkoumat, zda jsou tyto podmínky splněny v případě sporného ustanovení upravujícího zaokrouhlení variabilního úroku, na které španělské právo rozšiřuje tento přezkum nepřiměřené povahy.

Splnění podmínek stanovených v čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13

67. První podmínkou použitelnosti čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13 je, že sporné smluvní podmínky jsou „sepsány jasným a srozumitelným

33 — Coester, M., v: *J. von Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, 13. vydání, Berlín 1998, § 8 AGBG, bod 17, s. 179, uvádí, že čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13 v oblasti spotřebitelských smluv vyjímá hlavní plnění a rovnocenné vztahy z přezkumu nepřiměřené povahy obsahu smlouvy.

jazykem“. Pokud jde o původní řízení, je třeba uvést, že podle údajů poskytnutých předkládajícím soudem v předkládacím usnesení si žalovaná v původním řízení nestěžovala na nedostatek transparentnosti, a proto je třeba s podmínkou, která je předmětem sporu v původním řízení, zacházet tak, jako by byla pro spotřebitele jasná a srozumitelná³⁴. Pro účely projednávání žádosti o předběžné otázce je Soudní dvůr vázán těmito skutkovými zjištěními předkládajícího soudu³⁵.

68. Další otázka, zda má být sporná podmínka zaokrouhlení variabilního úroku vyloučena z přezkumu nepřiměřené povahy ze strany španělských soudů, například proto, že musí být považována za spadající do hlavní oblasti autonomie vůle vymezené v čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13, se znovu týká, jak bylo zmíněno dříve³⁶, konkrétního uplatňování tohoto ustanovení směrnice v původní věci, jinak řečeno podřazení sporné smluvní podmínky pod pojmy práva Společenství „definice hlavního předmětu smlouvy“ a „přiměřenost ceny

a kvality“, což vede k tomu, že tyto pojmy je třeba vykládat autonomně.

69. Z ustálené judikatury však vyplývá³⁷, že v řízení zahájeném podle článku 234 ES jsou mezi Soudním dvorem a vnitrostátními soudy pravomoci rozděleny tím způsobem, že první je příslušný k výkladu práva Společenství a vnitrostátní soudy jsou příslušné k jeho uplatňování. Není tak v pravomoci Soudního dvora, aby použil pravidla práva Společenství na konkrétní případ, a tedy aby posoudil ustanovení vnitrostátního práva vzhledem k takovému pravidlu. Může nicméně vnitrostátnímu soudu poskytnout veškeré poznatky k výkladu práva Společenství, které pro něj mohou být užitečné při posuzování účinků těchto ustanovení. Soudní dvůr se proto nemůže přímo vyjadřovat k možnosti

34 — Viz s. 9 předkládacího usnesení.

35 — V řízení o předběžné otázce jsou ke zjištění skutkového stavu příslušné pouze vnitrostátní soudy. Viz rozsudek ze dne 12. května 1998, Kefalas (C-367/96, Recueil, s. I-2843, bod 22).

36 — Viz bod 49 tohoto stanoviska.

37 — Viz rozsudky ze dne 27. března 1963, Da Costa (28/62 až 30/62, Recueil, s. 60), a ze dne 12. února 1998, Cordelle (C-366/96, Recueil, s. I-583, bod 9). V tomto smyslu také Craig, P./De Búrca, G., *EU Law*, 4. vydání, Oxford 2008, s. 492, podle nějž článek 234 ES Soudnímu dvoru přiznává pravomoc vykládat Smlouvu, nepřiznává mu však výslovně pravomoc uplatňovat ji na věc v původním řízení. Rozlišení mezi výkladem a uplatňováním vyznačuje rozdělení pravomocí mezi Soudním dvorem a vnitrostátními soudy. Soudní dvůr tudíž vykládá ustanovení Smlouvy a vnitrostátní soudy uplatňují tento výklad v konkrétním případě. Podle Schimy, B., *Kommentar zu EU- und EG-Vertrag* (vydal H. Mayer), 12. vydání, Vídeň 2003, článek 234 Smlouvy o ES, bod 40, s. 12, ukládá vnitrostátním soudům uplatňovat ustanovení práva Společenství v konkrétním právním sporu. Autor nicméně uznává, že není vždy snadné oddělit použití ustanovení od jeho výkladu.

přezkumu³⁸ podmínky a samozřejmě ani k její slučitelnosti³⁹ se směrnicí 93/13, může pouze rozhodnout, jakým způsobem má být směrnice 93/13 vykládána, pokud jde o konkrétní podmínku.

spornou podmínku zaokrouhlení variabilního úroku vztahuje – s přihlédnutím k celkové struktuře smlouvy a její vnitrostátní právní úpravě – jedno ze dvou kritérií uvedených v čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13⁴⁰. Z formulace předběžné otázky lze vyvodit, že předkládající soud zjevně zvažoval podřazení pod jednu z těchto skutkových okolností, přičemž vycházel z použitelnosti tohoto ustanovení směrnice na věc v původním řízení. Myslím, že není nutné odpovídat na otázku, zda je tento předpoklad opravdu správný⁴¹. Z judikatury Soudního dvora sice vyplývá, že Soudní dvůr může vnitrostátnímu soudu poskytnout veškeré relevantní poznatky pro výklad práva Společenství, které pro něj mohou být užitečné při rozhodování ve věci, která mu byla předložena, ať už na něj posledně uve

70. V důsledku toho vnitrostátnímu soudu přísluší, aby případně posoudil, zda se na

38 — Takto rovněž Nassall, W., „Die Anwendung der EU-Richtlinie über missbräuchliche Klauseln in Verbraucherverträgen“, *Juristenzeitung*, 14/1995, s. 690.

39 — V tomto smyslu Schlosser, P., in: *J. von Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, 13. vydání, Berlin 1998, Einleitung zum AGBG, bod 33, s. 18, podle něhož je vyloučeno, aby byly Soudnímu dvoru předkládány předběžné otázky týkající se toho, zda jsou některé podmínky v blíže specifikovaných typech smluv nepřiměřené. Obdobně také Whittaker, S., „Clauses abusives et garanties des consommateurs: la proposition de directive relative aux droits des consommateurs et la portée de l'„harmonisation complète““ *Recueil Dalloz*, 17/2009, s. 1153, s odkazem na judikaturu Soudního dvora.

K tomu viz rozsudky ze dne 1. dubna 2004, *Freiburger Kommunalbauten* (C-237/02, *Recueil*, s. I-3403, bod 22), a ze dne 4. června 2009, *Pannon* (C-243/08, *Sb. rozh.* s. I-4713, bod 43). Soudní dvůr v nich konstatoval, že v rámci výkonu pravomoci provádět výklad práva Společenství, která je na něj přenesena článkem 234 ES, může provádět výklad obecných kritérií, která zákonodárce použil k definici pojmu „nepřiměřená podmínka“. Nemůže se však vyjadřovat k uplatnění těchto obecných kritérií na konkrétní podmínku, které má být v závislosti na okolnostech konkrétní věci přezkoumána.

V bodech 27 až 30 svého stanoviska ze dne 25. září 2003 ve věci *Freiburger Kommunalbauten* generální advokát P. Geelhoed správně podotkl, že by bylo v rozporu s předpokladem zákonodárce Společenství, že posouzení otázky, které podmínky mají být považovány za nepřiměřené, přísluší vnitrostátním orgánům v případě, kdy by soud Společenství tak jako tak tyto podmínky posuzoval. Na podporu pravomoci vnitrostátního soudu uvedl generální advokát jako argumenty vymezení pravomoci mezi Společenstvím a členskými státy, hospodářské využití opravných prostředků a rozmanitost právních řádů členských států.

40 — Pfeiffer, T., dílo citované v poznámce pod čarou 21, článek 4, bod 40, s. 11, se domnívá, že klasifikace ustanovení jako ustanovení, které se týká definice hlavního předmětu smlouvy, může být posouzena pouze v rámci celkové struktury smlouvy a její vnitrostátní právní úpravy, k jejímuž výkladu jsou příslušné vnitrostátní soudy. Na druhou stranu, Soudní dvůr může upřesnit alespoň abstraktní charakteristické znaky hlavního předmětu smlouvy v rámci řízení o předběžné otázce.

41 — Podle mého názoru nejsou na základě čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13 od přezkumu nepřiměřené povahy osvobozeny všechny aspekty cenové doložky. Toto privilegium se tudíž nevztahuje na celý obsah cenové doložky, ale pouze na přiměřenost poměru mezi plněním a protiplněním. Na druhou stranu, z přezkumu nejsou vyloučeny ostatní aspekty cenové doložky. V příloze směrnice je tak stanoveno, že za určitých okolností má právo jednostranně následně stanovit nebo zvýšit cenu nepřiměřenou povahu a podléhá přezkumu (viz písm. l). K tomu viz Pfeiffer, T., dílo citované v poznámce pod čarou 21, článek 4, bod 31, s. 9; Kapnopoulou, E., dílo citované v poznámce pod čarou 32, s. 109.

dený odkazoval v položených otázkách, či nikoli⁴². To by v zásadě zahrnovalo kritéria pro rozlišení jednotlivých skutkových znaků. V projednávané věci nicméně nevidím důvod pro takový postup⁴³.

72. Německá a rakouská vláda správně poznamenávají, že čl. 4 odst. 2 ponechává určitý prostor pro výklad. Toto ustanovení lze chápat buď tak, že podmínky, na které se toto omezení vztahuje, nespádají do oblasti působnosti směrnice 93/13, nebo tak, že tyto podmínky sice spadají do oblasti působnosti směrnice, ale neuplatní se právní důsledky stanovené v článku 6 směrnice pro dotčené nepřiměřené podmínky, totiž jejich nezávaznost pro spotřebitele.

Právní povaha čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13

– Meze přezkumu obsahu smlouvy

71. Vystává tak otázka, jaké důsledky stanoví právo Společenství, jsou-li přijetím přísnějšího vnitrostátního ustanovení překročeny meze přezkumu stanovené právem Společenství. To závisí na právní povaze dotčeného ustanovení.

73. Na první pohled by neměl být upřednostňován ani jeden z těchto závěrů vyplývajících z obou výkladů. Legislativní vývoj směrnice 93/13 výslovně neodůvodňuje změny původního návrhu učiněné Radou a neobsahuje tak žádné vodítko ve prospěch určitého výkladu. Vysvětlení však může být poskytnuto prostřednictvím gramatické a systematické metody výkladu.

42 — Viz rozsudky ze dne 12. prosince 1990, SARPP (C-241/89, Recueil, s. I-4695, bod 8); ze dne 2. února 1994, Verband Sozialer Wettbewerb, „Clinique“ (C-315/92, Recueil, s. I-317, bod 7); ze dne 4. března 1999, Consorzio per la tutela del formaggio Gorgonzola (C-87/97, Recueil, s. I-1301, bod 16); ze dne 7. září 2004, Trojani (C-456/02, Sb. rozh. s. I-7573, bod 38), a ze dne 17. února 2005, Oulane (C-215/03, Sb. rozh. s. I-1215, bod 47).

43 — V projednávané věci nepovažují za nutné rozlišovat jednotlivé skutkové znaky, neboť je třeba vycházet z použitelnosti článku 8 směrnice, z čehož vyplývá, že členské státy mohou na základě tohoto zmocnění rozšířit rozsah přezkumu obsahu smlouvy.

74. Proti klasifikaci čl. 4 odst. 2 jako ustanovení, které vymezuje oblast působnosti směrnice, hovoří zejména znění tohoto ustanovení, které se týká „posouzení nepřiměřené povahy“, nikoliv však použitelnosti samotné směrnice, což naznačuje pouhé věcné

omezení rozsahu přezkumu obsahu smlouvy. Proti hovoří také skutečnost, že ne všechny podmínky, které se týkají definice hlavního předmětu smlouvy, jakož i poměru kvalita/cena, jsou zásadně z tohoto přezkumu vyňaty, ale pouze ty, které jsou sepsány jasným a srozumitelným jazykem. Podle bodu 19 odůvodnění směrnice se posouzení nepřiměřeného charakteru pro účely této směrnice nesmí týkat těchto podmínek. Nicméně, pokud není požadavek transparentnosti v konkrétním případě splněn, rozšiřuje se posouzení nepřiměřeného charakteru neomezeně také na tyto smluvní podmínky⁴⁴. Přesto pochybují o tom, že by zákonodárce Společenství měl v úmyslu podmínit použitelnost směrnice 93/13 takovým neurčitým požadavkem, který konec konců podléhá posouzení vnitrostátního soudu v konkrétním případě.

působnosti směrnice je stanovena v člancích 1 a 2, zatímco článek 4 stanoví způsob a rozsah přezkumu obsahu smlouvy. Poskytují právnímu uživateli nezbytná kritéria a návod pro provádění přezkumu nepřiměřené povahy. V tomto rozsahu musí být tyto dva aspekty přísně rozlišovány.

75. Ke stejnému závěru vede také výklad tohoto ustanovení na základě jeho systematického postavení ve směrnici. Oblast

76. Z toho vyplývá, že oblast působnosti směrnice se v zásadě vztahuje také na podmínky, které se podle čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13 týkají definice hlavního předmětu smlouvy, jakož i poměru kvalita/cena. Spadají tak do „oblasti působnosti této směrnice“ ve smyslu článku 8. Jsou však vyloučeny z přezkumu nepřiměřené povahy⁴⁵.

44 — Takto rovněž Kapnopoulou, E., dílo citované v poznámce pod čarou 32, s. 103, 113; Baier, K., *Europäische Verbraucherverträge und missbräuchliche Klauseln*, Hamburg 2004, s. 32; Kohtes, S., dílo citované v poznámce pod čarou 29, s. 52; Nassall, W., dílo citované v poznámce pod čarou 38, s. 690; Damm, R., dílo citované v poznámce pod čarou 31, s. 170. Obdobně také generální advokát A. Tizzano ve svém stanovisku ze dne 23. ledna 2001 ve věci Komise v. Nizozemsko (C-144/99, Recueil, s. I-3541, bod 27).

45 — V odborné právní literatuře nelze nalézt jednoznačnou odpověď na otázku, zda čl. 4 odst. 2 definuje také věcnou oblast působnosti směrnice 93/13, nebo pouze vymezuje rozsah přezkumu obsahu smlouvy. Nicméně lze zaznamenat tendence v prospěch druhého výkladu. Kapnopoulou, E., dílo citované v poznámce pod čarou 32, na jedné straně poukazuje na to, že záměrem Rady při pozměňování návrhu Komise bylo vyjmout z oblasti působnosti směrnice všechny podmínky, které se týkají definice hlavního předmětu smlouvy a poměru kvalita/cena (s. 79). Autorka na druhou stranu považuje toto ustanovení za omezení přezkumu nepřiměřené povahy (s. 103). Tilmann, I., dílo citované v poznámce pod čarou 30, s. 12, zjevně rozlišuje mezi ustanoveními, která upravují oblast působnosti směrnice, a ustanoveními, která stanoví rozsah přezkumu obsahu smlouvy. Coester, M., dílo citované v poznámce pod čarou 33, bod 16, s. 179, v souvislosti s čl. 4 odst. 2 zjevně vychází z toho, že tento článek stanoví osvobození přezkumu obsahu smluv. Stejně tak Kohtes, S., dílo citované v poznámce pod čarou 29, s. 52, Schulte-Nölke, H., „Verbraucherrecht“, in: *Europarecht* (vydal Reiner Schulze/Manfred Zuleeg), Baden-Baden 2006, s. 965, a Huet, J., „Propos amers sur la directive du 5 avril 1993 relative aux clauses abusives“, *La Semaine Juridique*, 1/1994, études et chroniques Nr. 309, s. 2, kteří toto ustanovení posuzují v souvislosti s přezkumem obsahu smluv.

b) Rozsah zmocnění obsaženého v článku 8 směrnice 93/13

77. V rozsahu, ve kterém článek 8 směrnice 93/13 opravňuje členské státy k přijetí přísnějších ustanovení, je třeba ověřit, zda tyto právní důsledky zahrnují rozšíření oblasti přezkumu také na předmět smlouvy uvedený v čl. 4 odst. 2.

i) Nekogentní charakter čl. 4 odst. 2

78. Tomu by za určitých okolností bránil kogentní charakter čl. 4 odst. 2, který namítá žalobkyně v původním řízení. Jak však ve svém písemném vyjádření sama uznává, nemůže být tato skutečnost přímo vyvozena z judikatury Soudního dvora⁴⁶.

79. Také rozsudek Komise v. Nizozemsko⁴⁷, na který se žalobkyně v původním řízení odvolává, neposkytuje žádnou oporu pro tento

argument. V tomto rozsudku Soudní dvůr konstatoval, že Nizozemské království tím, že nepřijalo všechny právní a správní předpisy nezbytné k úplnému provedení čl. 4 odst. 1 a článku 5 směrnice do nizozemského práva, nesplnilo povinnosti, které pro něj ze směrnice 93/13 vyplývají⁴⁸. Konkrétně Soudní dvůr zastával názor, že dotčená občanskoprávní ustanovení nizozemského občanského zákoníku nejsou dostatečně jasná, aby byl dosažen cíl směrnice⁴⁹. Tím Soudní dvůr potvrdil názor generálního advokáta A. Tizzana, který ve svém stanovisku zejména namítal, že prodávající zboží nebo poskytovatel služeb měl za daného stavu nizozemského občanského práva stále ještě možnost zabránit spotřebiteli ve zrušení nejasných nebo nejednoznačných smluvních podmínek definujících hlavní plnění⁵⁰. Generální advokát zdůraznil, že vyloučení podmínek týkajících se hlavního plnění z nizozemské úpravy všeobecných smluvních podmínek představuje podstatné omezení oblasti působnosti směrnice⁵¹.

80. Tento rozsudek není podle mého názoru relevantní pro posouzení otázky, zda má čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13 kogentní charakter, neboť se týká výhradně provedení požadavku transparentnosti zakotveného v čl. 4 odst. 2 a v článku 5 směrnice na vnitrostátní úrovni, a tudíž pouze jednoho aspektu úpravy v čl. 4

48 — Tamtéž (bod 22).

49 — Rozsudek Komise v. Nizozemsko (uvedený v poznámce pod čarou 4, body 19 a 20).

50 — Stanovisko generálního advokáta A. Tizzana ve věci Komise v. Nizozemsko (uvedené v poznámce pod čarou 44, body 27 a 28).

51 — Tamtéž (bod 29).

46 — Viz bod 91 vyjádření žalobkyně v původním řízení.

47 — Rozsudek Komise v. Nizozemsko (uvedený v poznámce pod čarou 4).

odst. 2. Žalobkyně v původním řízení sama přiznává, že Soudní dvůr se ke zbývajícím aspektům této úpravy nevyjádřil⁵². Z tohoto rozsudku tak nelze zjistit nic o charakteru tohoto ustanovení. Dále je třeba poukázat na to, jak správně uvedl generální advokát A. Tizzano, že věc, ve které byl tento rozsudek vydán, se týká případu omezení oblasti působnosti směrnice 93/13 v neprospěch spotřebitele, a to v rozporu s touto směrnicí, zatímco v projednávané věci se jedná o rozšíření rozsahu přezkumu obsahu smlouvy ve prospěch spotřebitele. Zajištění nejvyšší možné úrovně ochrany spotřebitele je zjevně v souladu s cílem směrnice 93/13, jakož i s myšlenkou minimální harmonizace⁵³. Na druhou stranu, omezení oblasti působnosti směrnice v důsledku jejího nesprávného provedení znamená, že nebude dosaženo minimálního standardu ochrany, který stanoví právo Společenství. Jelikož situace i problematika v původním řízení jsou podstatně odlišné, nelze obě věci srovnávat.

81. Také snaha žalobkyně v původním řízení vyvodit z rozsudku Komise v. Španělsko⁵⁴ závěry na podporu své argumentace nemůže uspět. Předmětem věci, ve které byl uvedený rozsudek vydán, bylo nesplnění povinnosti

Španělským královstvím, které nesprávně provedlo článek 5 a čl. 6 odst. 2 směrnice 93/13 do svého vnitrostátního práva. Je sice pravda, že Soudní dvůr označil výkladové pravidlo upravené v čl. 5 odst. 3 směrnice za normativní a kogentní pravidlo, které přiznává spotřebitelům práva a přispívá k dosažení výsledku, ke kterému tato směrnice směřuje⁵⁵, současně však nelze z tohoto konstatování vyvodit žádný závěr ohledně právní povahy ustanovení čl. 4 odst. 2, které má v tomto ohledu jiný normativní obsah.

82. Žalobkyně v původním řízení se dále odvolává na legislativní historii směrnice 93/13, která podle jejího názoru dokládá, že zákonodárce Společenství chtěl na úrovni Společenství omezit soudní přezkum nepřiměřené povahy smluvních podmínek. To je sice pravda, jak již bylo uvedeno v rámci historického výkladu k čl. 4 odst. 2⁵⁶, samo o sobě to však neprokazuje tvrzení, že zákonodárce Společenství chtěl členským státům zabránit v tom, aby na základě článku 8 přijímaly přísnější ustanovení, která rozšiřují rozsah soudního přezkumu obsahu smluv. Historický výklad nemůže dát jasnou odpověď na otázku

52 — Viz bod 96 vyjádření žalobkyně v původním řízení.

53 — Viz bod 86 tohoto stanoviska.

54 — Rozsudek Komise v. Španělsko (uvedený v poznámce pod čarou 5).

55 — Tamtéž (bod 17).

56 — Viz body 61 až 63 tohoto stanoviska.

týkající se vztahu mezi čl. 4 odst. 2 a článkem 8 směrnice.

při výkladu pouze omezeně⁵⁸. V důsledku toho nelze v projednávané věci přihlížet ani k historickému, ani k systematickému výkladu čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13. Jak během ústní části jednání uvedla sama Komise v odpovědi na otázky Soudního dvora týkající se zejména výkladu relevantních právních předpisů, které byly následně přijaty, a v souvislosti s novým přístupem spočívajícím v úplné harmonizaci⁵⁹, platí to zejména pro její návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o právech spotřebitelů, který je v současnosti ve stadiu projednávání v zákonodárných orgánech Společenství.

83. Pokud jde o odkaz na dosavadní návrhy Komise⁵⁷ na přezkum spotřebitelského *acquis*, je třeba poznamenat, že již z hlediska právní metodologie nemohou poskytovat návod k výkladu směrnice 93/13, neboť jejich výlučným předmětem je návrh na jinou normu Společenství, která dosud nevstoupila v platnost. Nehledě na skutečnost, že uvedené dokumenty se netýkají směrnice 93/13, je třeba připomenout, že Komise má pouze právo předkládat návrhy, a může tudíž své návrhy brát zpět. V rámci legislativního procesu mohou navíc tyto návrhy podléhat mnoha změnám učiněným Radou nebo Parlamentem, takže je lze využít jako pomůcku

84. Článek 4 odst. 2 směrnice 93/13 tudíž nemůže být považován za kogentní ustanovení, které by mohlo členskému státu zabránit, aby se dovolával článku 8 směrnice za účelem

57 — Toto se vztahuje především na Zelenou knihu o přezkumu spotřebitelského *acquis* [KOM(2006) 744 v konečném znění], jakož i na návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o právech spotřebitelů [KOM(2008) 614 v konečném znění]. Kromě toho Komise zvažovala zrušení omezení přezkumu obsahu smluv v čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13 již ve své zprávě ze dne 27. dubna 2000 o uplatňování směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách KOM(2000) 248 v konečném znění, s. 17.

58 — V tomto smyslu Riesenhuber, K., „Die Auslegung“, in: *Europäische Methodenlehre*, Berlin 2006, s. 257, bod 31. Autor uvádí, že v evropském právu soukromém má historický výklad, který zahrnuje historické pozadí a legislativní vývoj, zásadní význam. Je-li účelem výkladu zjistit záměr zákonodárce, je nejdříve třeba určit, čím záměr je relevantní. Demokraticky legitimovaným zákonodárcem je jediné legislativní orgán, jehož souhlas je potřeba s právním opatřením v konkrétním případě. Ostatní orgány jsou naproti tomu pouze konzultovány a i samotná Komise má pouze právo podávat návrhy a brát je zpět, přičemž její návrhy mohou být během legislativního procesu libovolně pozměňovány. Pokud nejsou návrhy nebo záměry Komise přijaty, mohl by z této skutečnosti vyplývat nanejvýš (nikoliv však nezbytně) argument *a contrario*.

59 — Článek 32 odst. 3 (obecné zásady) návrhu směrnice měl nahradit čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13. Nový přístup spočívající v úplné harmonizaci je zakotven v článku 4 návrhu směrnice.

přijetí ustanovení, která rozšiřují rozsah přezkumu obsahu smlouvy i na další smluvní podmínky, jako je definice hlavního předmětu smlouvy a poměr kvalita/cena.

ii) Minimální harmonizace

85. V této souvislosti je třeba vzít v úvahu, že neomezené rozšíření předmětu přezkumu na základě článku 8 směrnice 93/13 by mohlo vést k narušení autonomie vůle chráněné v čl. 4 odst. 2. Na druhou stranu, dosažení souladu s tímto pravidlem nesmí být samo o sobě cílem. Toto ustanovení by mělo být spíše posuzováno v souvislosti s cíli této směrnice a s ohledem na současný stav harmonizace v oblasti ochrany spotřebitele.

86. Cílem směrnice 93/13 je zajistit jednotnou minimální úroveň ochrany proti

nepřiměřeným podmínkám ve spotřebitelských smlouvách v členských státech Společenství. Z dvanáctého bodu odůvodnění vyplývá, že tohoto cíle má být dosaženo prostřednictvím částečné harmonizace vnitrostátních právních předpisů v oblasti ochrany spotřebitele⁶⁰. Základním normativním vyjádřením zásady pouhé minimální harmonizace stanovené směrnicí 93/13 je zmocnění obsažené v článku 8, které členským státům umožňuje, aby ve svých vnitrostátních právních předpisech zachovaly nebo přijaly ustanovení, která zajišťují úroveň ochrany nad rámec minimální úrovně poskytované směrnicí⁶¹. Jak vyplývá z dvanáctého bodu odůvodnění, členským státům musí být ponechána možnost, aby

60 — Směrnice 93/13 je stejně jako směrnice 85/577/EHS o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených mimo obchodní prostory, směrnice 97/7/ES o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených na dálku, jakož i směrnice 1999/44/ES o některých aspektech prodeje spotřebního zboží a záruk na toto zboží postavena na konceptu minimální harmonizace. Od tohoto konceptu se výslovně upouští v návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o právech spotřebitelů vydaném Komisí dne 8. října 2008 KOM(2008) 614 v konečném znění, která tyto čtyři směrnice shrnuje do jediného horizontálního právního nástroje. Tento návrh směrnice se nyní zakládá na konceptu úplné harmonizace s následkem, že členské státy nesmějí ponechat v platnosti nebo zavádět nové právní předpisy, které se odchyľují od ustanovení této směrnice. Cílem návrhu je přispět k řádnému fungování spotřebitelského vnitřního trhu a dosáhnout vysoké úrovně ochrany spotřebitele tím, že budou plně harmonizovány hlavní aspekty smluvního práva týkajícího se spotřebitelů, které mají význam pro vnitřní trh.

61 — Takto rovněž Pfeiffer, T., dílo citované v poznámce pod čarou 21, čl. 8, bod 1, s. 1; Kapnopoulou, E., dílo citované v poznámce pod čarou 32, s. 162. Long, A., *Unfair Contract Terms – New Directive, Implementation and Recent Developments, Community Law in Practice*, Trevir 1997, s. 148, poukazuje na to, že vzhledem k odlišným stanoviskům členských států směrnice 93/13 sleduje jednotný přístup spočívající v minimální harmonizaci, přičemž členským státům přiznává rozsáhlou diskreční pravomoc, což je naopak v souladu se zásadou subsidiarity. Ve své zprávě ze dne 27. dubna 2000 (uvedené v poznámce pod čarou 14, s. 5) Komise odkazuje na „minimalistický“ požadavek směrnice 93/13 vyjádřený ve zmocnění obsaženém v článku 8.

zajistily spotřebitelům vyšší úroveň ochrany prostřednictvím přísnějších vnitrostátních ustanovení, než jsou ustanovení směrnice. Takový přístup spočívající v minimální harmonizaci přiznává členským státům značný prostor pro uvážení. Z tohoto ustanovení zároveň *a contrario* vyplývá, že odchylka směrem dolů, tj. že úroveň ochrany spotřebitele nedosahující úrovně cílů sledovaných směrnicí by byla v rozporu s požadavky směrnice.

2. Ke třetí otázce

88. Právo Společenství nicméně stanoví meze pro vyšší úroveň vnitrostátní ochrany. Bez ohledu na to, zda se vnitrostátní právní předpisy vztahují k situacím, které spadají do oblasti působnosti směrnice, musí členské státy respektovat obecné meze práva Společenství. Jejich vnitrostátní předpisy nesmějí být v rozporu se Smlouvou o ES a se základními svobodami nebo sekundárním právem Společenství⁶³. Výslovně je to uvedeno v článku 8 směrnice 93/13, který stanoví požadavek, aby členský stát přijal pravidla „slučitelná se Smlouvou“. Toto je předmětem třetí otázky.

c) Závěr

a) Právní posouzení ve světle cílů Společenství

87. Vzhledem k tomu, že směrnice 93/13 stanoví pouze minimální harmonizaci, nebrání v zásadě členským státům, které chtějí rozšířit přezkum obsahu smlouvy na ostatní předměty smlouvy, jako je definice hlavního předmětu smlouvy nebo přiměřenost poměru kvalita/cena, zvláště když je toto opatření spojeno s vyšší úrovní ochrany spotřebitele⁶².

89. Podstatou třetí otázky předkládajícího soudu je, zda podle požadavků směrnice přípustná soudní kontrola nepřiměřené povahy

62 — Viz body 53 a 54 tohoto stanoviska.

63 — Takto rovněž Kapnopoulou, E., dílo citované v poznámce pod čarou 32, s. 163.

podmínek spotřebitelských smluv, které jsou sepsány jasným a srozumitelným jazykem a které definují hlavní předmět smlouvy nebo přiměřenost ceny a odměny a služeb nebo zboží dodávaných výměnou, je slučitelná s článkem 2 ES, čl. 3 odst. 1 písm. g) ES a čl. 4 odst. 1 ES. Předběžná otázka tedy směřuje k tomu, aby Soudní dvůr rozhodl, zda z primárního práva vyplývají ještě další omezení vyšší vnitrostátní úrovně ochrany, jako je ta stanovená ve španělském právním řádu. Ustanovení, která uvedl předkládající soud, se týkají zásad společného trhu, volné soutěže a otevřeného tržního hospodářství.

otevřeného tržního hospodářství s volnou soutěží – pouze obecné cíle, takže mohou být posuzovány pouze ve spojení s příslušnými ustanoveními Smlouvy určenými k jejich provedení⁶⁵. Z toho vyplývá, že tato ustanovení mají zásadně regulačně – programový charakter⁶⁶. Podle názoru Soudního dvora se tudíž nejedná o ustanovení, která členským státům ukládají jasné a bezpodmínečné povinnosti, kterých se jednotlivci mohou dovolávat před vnitrostátními soudy. Výše uvedená zásada je podle jeho názoru obecnou zásadou, jejíž uplatnění vyžaduje komplexní hospodářské posouzení, ke kterému je příslušný zákonodárce nebo vnitrostátní správní orgány⁶⁷.

90. Rozsudek *Echirrolles Distribution*⁶⁴ obsahuje užitečné informace ohledně použitelnosti těchto ustanovení jako měřítka slučitelnosti postupů členských států s právem Společenství.

92. Tento závěr je založen v neposlední řadě na skutečnosti, že členské státy mohou v případě neexistence společné hospodářské politiky po vzoru společné obchodní politiky nebo zemědělské politiky v rámci měnové a hospodářské unie zůstat nadále příslušné a odpovědné za svou obecnou hospodářskou politiku, prostřednictvím koordinace ji však musí přizpůsobit tak, aby přispívala

91. Jak v uvedeném rozsudku Soudní dvůr upřesnil, obsahují články 4 ES, 98 ES a 99 ES – pokud se týkají hospodářské politiky, která musí být v souladu se zásadou

65 — Tamtéž (bod 24). Viz také rozsudek ze dne 14. července 1998, *Bettati* (C-341/95, Recueil, s. I-4355, bod 75).

66 — V tomto smyslu také *Bandilla, R.*, in: *Das Recht der Europäischen Union* (vydal E. Grabitz/M. Hilf), svazek 1, článek 4 Smlouvy o ES, bod 7, s. 3. Podle autora byla dovětkem v čl. 4 odst. 1 ES, podle kterého je hospodářská politika vázána „zásadou otevřeného tržního hospodářství“, přijata ve Smlouvě formulace, kterou lze chápat jako regulačně-programové prohlášení.

64 — Rozsudek *Echirrolles Distribution* (uvedený v poznámce pod čarou 3).

67 — Rozsudek *Echirrolles Distribution* (uvedený výše v poznámce pod čarou 3, bod 25).

k dosažení cílů Společenství ve smyslu článku 2 ES⁶⁸.

rozhodnutí věci, jež mu byla předložena, ať už na něj odkazoval v položených otázkách, či nikoliv⁶⁹.

93. Vzhledem k právní nejistotě tohoto programu, jakož i k pokračující samostatné pravomoci členských států v oblasti hospodářské politiky, je v zásadě vyloučeno prověření sloučitelnosti vnitrostátních prováděcích opatření členských států s právem Společenství na základě uvedených ustanovení primárního práva. Podle výše uvedené judikatury by teoreticky přicházel v úvahu právní přezkum na základě ustanovení Smlouvy určených k provedení článku 2 ES, čl. 3 odst. 1 písm. g) ES a čl. 4 odst. 1 ES. Je pravda, že předběžnou otázku nelze považovat za výslovnou žádost o výklad těchto ustanovení Smlouvy, předkládající soud však ve svém předkládacím usnesení učinil odkaz na zásady otevřeného tržního hospodářství a volné soutěže. V tomto ohledu je třeba připomenout, že je věci Soudního dvora poskytnout vnitrostátnímu soudu veškeré poznatky pro výklad práva Společenství, které mohou být užitečné pro

b) Právní posouzení ve světle prováděcích ustanovení

i) Pravidla hospodářské soutěže

94. Soudní dvůr uznal, že pravidla hospodářské soutěže Společenství slouží k zaručení zásad stanovených v člancích 2 ES a 3 ES a k dosažení cílů v nich uvedených⁷⁰. Cíl stanovený v čl. 3 odst. 1 písm. g) ES, kterým je zavedení systému zajišťujícího, aby na vnitř-

68 — Stejně i Bandilla, R., dílo citované v poznámce pod čarou 66, svazek II, článek 98 EHS, bod 2, s. 2. Pokud čl. 4 odst. 1 ES hovoří o „zavedení hospodářské politiky za podmínek a v harmonogramu stanoveném touto smlouvou“ odkazuje na hlavu VII, kapitolu 1 třetí část Smlouvy, která v člancích 98 až 104 obsahuje podrobnější ustanovení o hospodářské politice. Jak správně poznamenal Häde, U., *Kommentar zu EUV/EGV* (vydal Chr. Callies/M. Ruffert), 3. vydání, Mnichov 2007, čl. 4, bod 4, předmětem této právní úpravy však není hospodářská politika po vzoru například společné obchodní politiky nebo zemědělské politiky. Místo toho se v podstatě jedná pouze o koordinaci a dohled nad i nadále zásadně samostatnou hospodářskou politikou členských států, zejména s ohledem na měnovou unii tvořenou patnácti členskými státy.

69 — Viz rozsudky SARPP (uvedený v poznámce pod čarou 42, bod 8), Verband Sozialer Wettbewerb, „Clinique“ (uvedený v poznámce pod čarou 42, bod 7), Consorzio per la tutela del formaggio Gorgonzola (uvedený v poznámce pod čarou 42, bod 16), Tröjani (uvedený v poznámce pod čarou 42, bod 38) a Oulane (uvedený v poznámce pod čarou 42, bod 47).

70 — V souvislosti s článkem 81 ES viz rozsudky ze dne 21. února 1973, Continental Can v. Komise (6/72, Recueil, s. 215, bod 25); ze dne 1. června 1999, Eco Swiss (C-126/97, Recueil, s. I-3055, bod 36), a ze dne 20. září 2001, Courage v. Crehan (C-453/99, Recueil, s. I-6297, bod 20).

ním trhu nebyla narušována hospodářská soutěž, je dosažen uplatněním článků 81 ES a 82 ES. Tato ustanovení Smlouvy představují konkretizaci cílů stanovených v člancích 2 ES a 3 ES⁷¹, a mohou tudíž být použita jako kritérium přezkumu vnitrostátních prováděcích opatření.

95. Uplatnění pravidel hospodářské soutěže platných pro členské státy v oblasti státních podpor podle článku 87 ES a násl. na původní věc je předem vyloučeno, protože předmětem žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce není státní podpora. Uplatnění článků 81 ES a 82 ES také nepřichází v úvahu, neboť nejsou určeny členskými státy, ale podnikům. Obě ustanovení se týkají pouze chování podniků a nevztahují se na opatření přijatá právními či správními předpisy vydanými členskými státy. Soudní dvůr nicméně ve své judikatuře upřesnil, že na základě článků 81 ES a 82 ES ve spojení s článkem 10 ES nesmějí členské státy přijímat nebo ponechat v platnosti opatření, ani ve formě právních či správních předpisů, jež by byla způsobilá zmařit užitečný účinek pravidel hospodářské soutěže uplatnitelných na podniky⁷². Podle judikatury se o takový případ jedná tehdy, když členský stát nařídí nebo podpoří uzavírání kartelových dohod, které jsou v rozporu s článkem 81 ES, nebo posílí účinky takových dohod, nebo zbaví svou vlastní právní úpravu jejího státního charakteru tím, že přeneše odpovědnost za přijetí intervenčních rozhodnutí

hospodářského významu na soukromé hospodářské subjekty⁷³.

96. Avšak nic nenasvědčuje tomu, že by tyto podmínky byly v projednávané věci splněny. Sporná vnitrostátní ustanovení se tudíž nejeví být v rozporu s článkem 81 ES ve spojení s článkem 10 ES.

97. Totéž platí ohledně případného uplatnění článku 82 ES ve spojení s článkem 10 ES. Článek 82 písm. a) ES jednak stanoví zákaz zneužívání dominantního postavení prostřednictvím vynucování nepřiměřených nákupních nebo prodejních cen anebo jiných nerovných podmínek. A jednak čl. 3 odst. 2 poslední věta nařízení č. 1/2003⁷⁴ stanoví, že toto nařízení nebrání členskými státy přijmout a uplatňovat na svém území přísnější vnitrostátní právní předpisy, které zakazují nebo postihují jednostranná jednání podniků. Z ustanovení

71 — Viz rozsudky ze dne 13. února 1979, Hoffmann-La Roche (85/76, Recueil, s. 461); ze dne 9. listopadu 1983, Michelin (322/81, Recueil, s. 3461, bod 29), a ze dne 24. ledna 1991, Alsthom Atlantique SA (C-339/89, Recueil, s. I-107, bod 10).

72 — Rozsudek ze dne 28. února 1991, Marchandise (C-332/89, Recueil, s. I-1027, bod 22).

73 — Rozsudky ze dne 21. září 1988, Van Eycke (267/86, Recueil, s. 4769, bod 16), Marchandise (uvedený v poznámce pod čarou 70, bod 22), a ze dne 17. listopadu 1993, Meng (C-2/91, Recueil, s. I-5751, bod 14).

74 — Nařízení Rady (ES) č. 1/2003 ze dne 16. prosince 2002 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v člancích 81 a 82 Smlouvy, Úř. věst. L 1, 4.1.2003, s. 1.

práva hospodářské soutěže tak nelze vyvodit nic, co by kategoricky zakazovalo legislativní zásahy do autonomie vůle z důvodů ochrany spotřebitele a za účelem zajištění hospodářské rovnováhy mezi plněním a protiplněním.

98. Nic tudíž nenasvědčuje tomu, že sporná vnitrostátní ustanovení jsou neslučitelná s pravidly hospodářské soutěže.

ii) Základní svobody

99. Existence nenarušené soutěže na vnitřním trhu, která je v čl. 3 odst. 1 písm. g) ES stanovena jako cíl Smlouvy, kromě toho pojmově předpokládá co nejširší uskutečňování základních svobod⁷⁵. Proto je třeba také posoudit slučitelnost sporných ustanovení členského státu se základními svobodami. Ty se uplatňují v případě minimální harmonizace, pokud vnitrostátní právní předpisy omezují

75 — Podle von Tietje, C., in: *Das Recht der Europäischen Union* (vydal E. Grabitz/M. Hilf), svazek II, článek 95, bod 18, s. 6, pojem vnitřní trh vyvolává domněnku volného pohybu zboží, osob a kapitálu.

volný pohyb v rámci vnitřního trhu nad rámec minimální úrovně ochrany⁷⁶.

100. V projednávané věci přichází v úvahu uplatnění ustanovení primárního práva týkajících se volného pohybu služeb. Podle ustálené judikatury se pojem „omezení“ ve smyslu článku 49 ES týká opatření, která výkon svobody pohybu služeb zakazují, tvoří překážku tomuto výkonu nebo jej činí méně atraktivním⁷⁷.

101. Otázku, zda takové bez rozdílu uplatňované opatření, jako je rozšíření přezkumu obsahu smlouvy na definici hlavního předmětu smlouvy nebo na poměr kvalita/cena, spadá do této definice, je nutné posoudit jak z hlediska poskytovatele služeb usazeného ve Španělsku, tak z hlediska poskytovatele služeb usazeného v jiném členském státě, ve kterém platí méně přísná pravidla, neboť Soudní dvůr

76 — V tomto smyslu Tassikas, A., *Dispositives Recht und Rechtswahlfreiheit als Ausnahmereiche der EG-Grundfreiheiten: ein Beitrag zur Privatautonomie, Vertragsgestaltung und Rechtsfindung im Vertragsverkehr des Binnenmarkts*, Frankfurt (nad Mohanem) 2002, s. 189; Pfeiffer, T., dílo citované v poznámce pod čarou 21, článek 8, body 1, 20, 21; Kapnopolou, E., dílo citované v poznámce pod čarou 32, s. 163.

77 — Rozsudky ze dne 5. října 2004, CaixaBank France (C-442/02, Sb. rozh. s. I-8961, bod 11); ze dne 3. října 2006, Fidium Finanz (C-452/04, Sb. rozh. s. I-9521, bod 46); ze dne 29. listopadu 2007, Komise v. Rakousko (C-393/05, Sb. rozh. s. I-10195, bod 31); ze dne 13. prosince 2007, Komise v. Itálie (C-465/05, Sb. rozh. s. I-11091, bod 17); ze dne 17. července 2008, Komise v. Francie (C-389/05, Sb. rozh. s. I-5337, bod 52), a ze dne 28. dubna 2009, Komise v. Itálie (C-518/06, Sb. rozh. s. I-3491, bod 63).

opakovaně konstatoval, že rozdílné situace mohou vést k rozdílným právním následkům.

102. Podle judikatury totiž právní úprava členského státu nepředstavuje omezení ve smyslu Smlouvy o ES pouze na základě skutečnosti, že jiné členské státy používají pro poskytovatele podobných služeb usazené na jejich území méně přísná nebo hospodářsky zajímavější pravidla⁷⁸. V důsledku toho nemohou španělské poskytovatele služeb uplatňovat porušení základní svobody zaručené v článku 49 ES pouze z toho důvodu, že za určitých okolností se na ně vztahují přísnější zákony než na poskytovatele služeb usazené v jiném členském státě.

103. Tato skutečnost, jak správně uvedla Komise, je nicméně logickým důsledkem minimální harmonizace. Legislativce Společenství mimoto zjevně předpokládá další existenci rozdílných režimů v členských státech, což vyplývá z dvanáctého bodu odůvodnění směrnice 93/13, který odkazuje na v té době možný stupeň harmonizace a zároveň potvrzuje právo členských států přijmout přísnější vnitrostátní ustanovení.

104. Pojem „omezení“ naproti tomu zahrnuje opatření přijatá členskými státy, která, byť používaná bez rozdílu, ovlivňují přístup na trh pro podniky z jiných členských států, a narušují tak obchod uvnitř Společenství⁷⁹. Podle této judikatury záleží tedy na tom, jaký účinek má sporná vnitrostátní úprava na poskytovatele služeb z jiných členských států.

105. V zásadě nelze vyloučit, že by komplexní soudní přezkum obsahu smluvních podmínek, který jde nad rámec stanovený v čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13, mohl odrazovat poskytovatele služeb z jiných členských států, ve kterých se takový přezkum neprovádí. Pokud by to činilo výkon volného pohybu služeb pro ně méně atraktivním, bylo by možné předpokládat, že se jedná o omezení volného pohybu služeb v souladu s výše uvedenou definicí. Takové omezení by však mohlo být odůvodněno naléhavými důvody obecného

78 — V tomto smyslu viz rozsudky ze dne 10. května 1995, *Alpine Investments* (C-384/93, Recueil, s. I-1141, bod 27); ze dne 12. července 2005, *Schempp* (C-403/03, Sb. rozh. s. I-6421, bod 45), a ze dne 28. dubna 2009, *Komise v. Itálie* (uvedený v poznámce pod čarou 77, bod 63).

79 — *Rosudky Alpine Investments* (uvedený v poznámce pod čarou 78, body 35 a 38) a *CaixaBank France* (uvedený v poznámce pod čarou 77, bod 12).

zájmu, ke kterým náleží ochrana spotřebitele⁸⁰, pokud je zároveň v souladu se zásadou proporcionality.

větší zátěž než pro tuzemské poskytovatele, a že by tudíž měla diskriminační charakter.

106. Nicméně pokud poskytovatelé služeb z jiných členských států uzavírají smlouvy se spotřebiteli s bydlištěm ve Španělsku a v souladu s příslušnými kolizními normami⁸¹ podléhají přísnějším předpisům než ve svém domovském státě, nelze to v žádném případě považovat za situaci, která je v rozporu s právem Společenství. Soudní dvůr opakovaně zdůraznil, že skutečnost, že členský stát stanoví méně přísná pravidla, než jsou pravidla používaná v jiném členském státě, neznamená sama o sobě, že tato posledně uvedená pravidla jsou nepřiměřená, a tudíž neslučitelná s právem Společenství⁸².

108. Nejedná se tudíž o porušení základních svobod.

c) Závěr

107. Konečně nic nenasvědčuje tomu, že by sporná španělská úprava znamenala pro poskytovatele služeb z jiných členských států

109. Na základě výše uvedeného jsem dospěla k závěru, že nic nenasvědčuje tomu, že sporná vnitrostátní ustanovení jsou neslučitelná s pravidly hospodářské soutěže nebo se základními svobodami.

80 — Podle ustálené judikatury mohou být omezení volného pohybu služeb odůvodněna ochranou spotřebitele (viz v tomto smyslu zejména rozsudky ze dne 9. července 1997, De Agostini a TV-Shop, C-34/95 až C-36/95, Recueil, s. I-3843, bod 53, ze dne 6. listopadu 2003, Gambelli a další, C-243/01, Recueil, s. I-13031, bod 67, ze dne 6. března 2007, Placanica a další, C-338/04, C-359/04 a C-360/04, Sb. rozh. s. I-1891, bod 46, ze dne 29. listopadu 2007, Komise v. Německo, C-404/05, Sb. rozh. s. I-10239, bod 50, a rozsudek Komise v. Rakousko (uvedený v poznámce pod čarou 77, bod 52).

81 — Viz článek 5 Úmluvy o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy, otevřené k podpisu v Římě dne 19. června 1980 (Úř. věst. L 266, s. 1). Pro smlouvy uzavřené po 17. prosinci 2009 viz nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I) (Úř. věst. L 177, s. 6).

82 — Viz rozsudek Alpine Investments (uvedený v poznámce pod čarou 78, bod 51) a rozsudek ze dne 13. července 2004, Komise v. Francie (C-262/02, Sb. rozh. s. I-6569, bod 37).

110. Z těchto důvodů je s článkem 2 ES, čl. 3 odst. 1 písm. g) ES a čl. 4 odst. 1 ES slučitelný takový výklad článku 8 a čl. 4 odst. 2 směrnice, který členskému státu umožňuje soudní přezkum nepřiměřené povahy podmínek spotřebitelských smluv, které jsou sepsány jasným a srozumitelným jazykem a které definují hlavní předmět smlouvy nebo přiměřenost ceny a odměny na straně jedné a služeb nebo zboží dodávaných výměnou na straně druhé.